

KARADAĞ'DA (TEKE YARIMADASI) PLEİSTOSEN BUZULLAŞMALARINI

Cihan Bayrakdar^a, Zeynel Çilgin^b

^a*İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, 34134 İstanbul*

^b*Tunceli Üniversitesi, Tunceli Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü,
62000 Tunceli*

(cihanbyr@istanbul.edu.tr)

ÖZ

Karadağ, Teke Yarımadası'nda (Teke Yöresi), Beydağları, Akdağ ve Sandıras gibi Pleistosen buzlaşmasına maruz kalmış dağlardan biridir. Fethiye Körfezi'nin hemen kuzeydoğusunda 30 km kuş uçuşu mesafede 2418 m zirveye ulaşan ve 2300 m üzerinde birçok zirvesi yer alan Karadağ, farklı ölçekteki topoğrafya haritalarında Boncuk Dağları, Güntutan Dağı, Akdağ, ya da yerel halk tarafından Karkın Dağı olarak isimlendirilir.

Karadağ'ın zirve kısımları büyük ölçüde karbonatlı kayalardan oluşmakla birlikte Likya Naplarına bağlı olarak gelişen karmaşık litolojik yapıdan dolayı alttan veya yanlardan ofiyolit ve geçirimsiz birimlerce çevrelenmiştir. Bu özelliği nedeniyle Karadağ'ın 2000 m ve üzerindeki sahalarda etkili olan sıg yüzey karstlaşmasına bağlı olarak gelişen çok sayıda dolin ve uvalayı da görmek mümkündür. Karadağ bu görünümü ile yüksek bir karstik kütle izlenimi vermesinin yanında Pleistosen'de büyük ölçüde buzullaşmalara maruz kalmıştır. Karadağ, Akdeniz üzerinden gelen GB sektörlü nemli hava kütlelerine direk açık olduğundan orografik karakterli yağışların oluşumuna imkan tanır. Bu da Pleistosen'in soğuk dönemlerinde buzulların beslenmesini ve buna bağlı olarak buzullaşmanın seyrini etkilemiştir.

Teke yarımadasında Pleistosen buzullaşmalarına uğramış dağlardan, Sandıras ile ilgili ve Akdağ ile ilgili nicel buzul araştırmaları ve buzullaşmaların yaşlandırmalarına yönelik çalışmalar varken, Beydağlarında Pleistosen buzullaşmalarından sadece çok genel hatları ile; Karadağ ile ilgili ise hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Oysaki Karadağ yüksek zirve düzlüklerinin yamaçlarında belirgin sirk ve morenler barındırır. 2016 yaz dönemi yapılan arazi çalışmaları sonrasında Karadağ'da beş adet farklı büyüklükte ve yönlerde gelişmiş sirk ve bunların önlerinde cephe ve tümseksi morenler haritalanmıştır. Ayrıca güney-kuzey yönlü 3 km uzunluğunda bir buzul vadisi ve bu buzul vadisinin her iki yamacında yanal morenler tespit edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında tektonik, iklimik, karstik özellikler göz önüne alınarak Karadağ'da Pleistosen'deki jeomorfolojik gelişim açıklanmaya çalışılacaktır. Bu çalışma kapsamında coğrafi bilgi sistemleri ve morфометrik analizlerden de faydalanılacaktır. Ayrıca buzul kronolojisinin ortaya koymak için cephe ve yanal morenlerden 20 adet kozmojenik yaşlandırma ³⁶Cl amaçlı örnekler alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Buzul jeomorfolojisi, Karadağ, Pleistosen Buzullaşmaları, Teke Yarımadası.

PLEISTOCENE GLACIATIONS IN THE KARADAĞ (TEKE PENINSULA)

Cihan Bayrakdar^a, Zeynel Çilgin^b

^a İstanbul University, Department of Geography, 34134 İstanbul

^b Munzur University, Tunceli Vocational School, Department of Architecture and Urban Planning, 62000 Tunceli
(cihanbyr@istanbul.edu.tr)

ABSTRACT

The Karadağ is one of the mountains subjected to the Pleistocene glaciations like Beydağları, Akdağ and Sandıras in the Teke Peninsula (Teke Region). The Karadağ, which reaches 2418 m above sea level and located at a 30 km distance from the northeast of Fethiye Bay. It has many peaks over 2300 m above sea level. It is named as Boncuk Mountains, Mount Güntutan and Akdağ in different scaled topographic maps. Locals names the mountain as the Mount Karkın.

Although Mount Karadağ lithologically are composed of carbonate rocks around the higher areas near the peaks, it is surrounded by the ophiolites and insoluble rocks from the bottom or around of the mountain due to its complex lithological structure resulted from formation of the Lycian (Teke) nappes. Because of these characteristics, it is possible to see a large number of dolines and uvalas due to the shallow surface karstification (epikarst) in the Karadağ which is effected at 2000 m and above. With its current appearance, Karadağ gives a high karstic plateau impression as well as subjected to large scale glaciations in Pleistocene. The Karadağ allows for the formation of orographically characteristic rainfalls since it is directly exposed to the humid air masses coming from SW sector over the Mediterranean. These conditions must have affected the feeding of glaciers during the cold periods of Pleistocene and consequently the course of glaciation.

There are plenty of quantitative glacial researches and dating studies aiming to reveal chronology of the glaciations in Pleistocene in the Teke Peninsula. But most of the studies are on the other mountains in the Teke Peninsula, such as Sandıras and Akdağ. On the other hand, there are only two studies concerning the Beydağları which the glaciations were mentioned superficially and lastly there has not been any researches on the Karadağ, yet. However, the Karadağ has distinctive cirques and moraines on the slopes of higher elevation near the peaks. After the field work we carried out in the Karadağ during the summer of 2016, we mapped five cirques which were developed in different sizes and aspects. The frontal and hummocky moraines were also mapped. In addition, we discovered a glacial valley extending 3 km in the south-north direction and lateral moraines on both side of the glacial valley.

In this study, we explained geomorphological development of the Karadağ during Pleistocene considering tectonic, climatic, karstic processes. Geographic information systems and morphometric analyzes have been used in this study. Furthermore, in order to reveal the glacier chronology, 20 samples were taken from frontal and lateral moraines for ³⁶Cl cosmogenic dating.

Keyword: Glacial geomorphology, Karadağ, Pleistocene glaciations, The Teke Peninsula.